

Valorificarea patrimoniului cultural documentar prin proiecte de digitizare

Diana SILIVESTRU,
Biblioteca Națională a Republicii
Moldova

Rezumat: Articolul se referă la inițiativa de digitizare a Bibliotecii Naționale - proiectul „101 - Cele mai importante documente ale fiecărei biblioteci din toate timpurile”, care are o conotație istorică: numărul 101 este legat de evenimentul Marii Uniri de la 1 decembrie 1918. Proiectul are ca scop identificarea, valorificarea și asigurarea securității patrimoniului cultural local, ca parte importantă a patrimoniului național, existent în bibliotecile din Republica Moldova, promovarea colecțiilor, lărgirea accesului la conținuturi și informații, conjugarea sarcinilor de promovare a valorilor culturale cu cele de construire a unei imagini noi a bibliotecilor în comunitate.

Cuvinte-cheie: digitizare, proiect de digitizare, patrimoniu cultural documentar.

Abstract: The article refers to the digitization initiative of the National Library, the project "101 - The most important documents of every library for all time". It has a historical connotation: number 101 relates to the event of the Great Union from 1 December 1918. The goal of the project is to identify, capitalize and ensure the security of the local cultural heritage as an important part of the national patrimony saved in libraries of the Republic of Moldova. It also has to promote collections, broaden access to content and information, and combine the tasks of promotion of cultural values with those of building of library image in community.

Keywords: digitization, digitization project, documentary cultural heritage.

Potrivit art. 33 din “Legea cu privire la biblioteci”, cu nr. 160 din 20.07.2017, care a intrat în vigoare la 18.02.2019, Biblioteca Națională a Republicii Moldova constituie Biblioteca Națională Digitală „Moldavica”, aceasta incluzând documente ce fac parte din patrimoniul cultural național mobil, deținute de biblioteci, muzee și arhive.

În prezent, Biblioteca Națională Digitală „Moldavica” (BND Moldavica) este accesibilă pe site-ul www.moldavica.bnrm.md și este concepută ca o bază centrală de full-texte ale documentelor patrimoniale incluse în Registrul Programului Național “Memoria Moldovei”, accesibilă pe gratis pe site-ul BNRN, și în același timp, în viitor

urmează să funcționeze ca un serviciu web de asigurare a accesului integrat la copiile digitale ale documentelor patrimoniale neincluse în Registrul, dar făcute disponibile pe serverele bibliotecilor și a altor instituții deținătoare de fonduri patrimoniale. Scopul principal al BND “Moldavica” este salvagardarea moștenirii naționale culturale scrise a Republicii Moldova prin digitalizarea documentelor patrimoniale și asigurarea accesului la ele a tuturor utilizatorilor de Internet.

BND “Moldavica” cuprinde copiile digitale ale documentelor din opt categorii de publicații valoroase din fondul BNRN: manuscrise, carte veche, publicații periodice naționale vechi, hărți, cărți poștale,

ex-librisuri, muzică tipărită veche, Tiraspol-Balta. Printre acestea utilizatorii internet-ului pot găsi cărțile ale sec. XVIII-XIX, titluri de reviste vechi, editate în Moldova la începutul sec. XX, inclusiv: *Viața Basarabiei*, *Arhivele Basarabiei*, *Luminătorul*, *Din trecutul nostru* etc., colecția de exlibris-uri a dlui Valeriu Herța. În prezent, Biblioteca Națională Digitală „Moldavica” oferă acces la circa 7000 obiecte digitale și 790 000 de pagini digitalizate din moștenirea culturală scrisă, inclusiv cărți, manuscrise, tipărituri vechi și rare, alte documente patrimoniale.

Tehnologiile continuă să evolueze rapid, iar BND „Moldavica” încearcă să facă față noilor provocări tehnologice și logistice, adaptându-se pentru a oferi mai mult conținut. Aceasta înseamnă că trebuie să dezvoltăm servicii cât mai rapid pentru a ține pasul cu așteptările utilizatorilor. Digitizarea documentelor din biblioteci și integrarea lor în circuitul informațional național, european și universal rămâne o direcție prioritară de acțiune pentru BNRM. Obiectivul BND „Moldavica” este de a oferi publicului larg furnizarea de servicii digitale și resurse de patrimoniu cultural în formatele de care utilizatorul are nevoie. Utilizatorul de astăzi așteaptă ca bibliotecile să ofere servicii noi, noi modalități de accesare a colecțiilor și noi modalități de a lucra cu acestea.

În prezent, Biblioteca Națională a Republicii Moldova își reexaminează politica de dezvoltare a colecțiilor și serviciilor, prin implicarea în diferite inițiative de digitizare. Este cunoscut faptul că bibliotecile naționale, universitare, academice sunt mai active în acest domeniu, cel al digitizării decât bibliotecile publice. Noi venim cu recomandarea ca bibliotecile publice să-și reexamineze oferta de servicii, trebuie să meargă și pe segmentul digital, adică să ofere servicii online, să creeze biblioteci digitale, or, o bibliotecă digitală este creată pentru a servi o localitate, o regiune, un oraș, o țară întreagă. În acest sens, BNRM vine cu o inițiativă de proiect intitulat „101 - cele mai importante documente din toate timpurile ale fiecărei biblioteci”

Proiectul a fost prezentat în cadrul Simpozionului „Anul Bibliologic 2018”, desfășurat la 27 martie 2019 și are ca scop

identificarea, valorificarea și asigurarea securității patrimoniului cultural local, ca parte importantă a patrimoniului național, existent în bibliotecile din Republica Moldova, precum și promovarea colecțiilor, lărgirea accesului la conținuturi și informații, conjugarea sarcinilor de promovare a valorilor culturale cu cele de construire a unei imagini noi a bibliotecilor în comunitate. Proiectul prevede prezentarea unei selecții a celor mai importante 101 de cărți digitizate pentru fiecare comunitate. Ideea este de a pune în valoare lucrări patrimoniale remarcabile din fiecare bibliotecă publică din țară.

La prima etapă a proiectului, vor fi antrenate bibliotecile raionale, municipale, orășenești, dar pot fi acceptate și alte tipuri de biblioteci, care au conținuturile gata pentru a fi expuse în spațiul virtual. În continuare, voi face referire la conținutul proiectului, condiții de participare, cerințe de planificare, tehnice și de organizare.

PREZENTAREA PROIECTULUI:

Introducere

Inițiativa „101 - Cele mai importante documente ale fiecărei biblioteci din toate timpurile” lansată de Biblioteca Națională a Republicii Moldova are ca scop valorificarea și protecția patrimoniului cultural național existent la Biblioteca Națională, precum și în bibliotecile publice din țară, promovarea colecțiilor și lărgirea accesului la informație, conjugarea sarcinilor de promovare a valorilor culturale cu cele de construire a unei imagini noi a bibliotecilor în comunitate prin prezentarea unei selecții a celor mai importante 101 de cărți digitizate pentru fiecare comunitate. Ideea este de a pune în valoare lucrări patrimoniale remarcabile din fiecare bibliotecă publică din țară.

Denumirea proiectului „101 - Cele mai importante documente ale fiecărei biblioteci din toate timpurile” are o conotație istorică, și anume, numărul de 101 este legat de evenimentul Marii Uniri, care în anul acesta se împlinesc 101 ani de la Marea Unire de la 1 decembrie 1918. Proiectul

va cuprinde cărți, albume, fotografii, hărți, etc. din diferite domenii.

Notă! Nu este neapărat ca selecția documentelor să se facă în baza tematicii istorice privind Marea Unire de la 1918.

Obiective:

- valorificarea moștenirii culturale locale – ca sarcină importantă a bibliotecii;
- promovarea patrimoniului cultural scris la nivel local, regional, național și internațional;
- transpunerea în format electronic a patrimoniului cultural scris;
- îmbunătățirea posibilităților de acces la documente, local sau la distanță, cu impact asupra creșterii numărului de utilizatori și a categoriilor acestora;
- posibilitatea consultării simultane de către mai mulți utilizatori a aceluiași document;
- oferirea unui mod de consultare a documentelor modern, în acord cu noile tehnologii, independent de spațiul și programul de funcționare al bibliotecii (cu respectarea restricțiilor de copyright).

Sarcini:

Inițiativa va cuprinde 3 etape:

Etapa I-a: identificarea și selecția documentelor ce urmează a fi digitizate;

Etapa a II-a: digitizarea documentelor, organizarea și asigurarea accesului la aceste resurse;

Etapa a III-a: participarea la expoziția virtuală organizată de către BNRM.

Etapa I-a: identificarea și selecția documentelor ce urmează a fi digitizate:

Se va ține cont de următoarele criterii:

- Reprezentativitatea pentru un anumit domeniu, o anumită perioadă de timp sau o anumită regiune geografică, atât la nivel local, regional cât și la nivel național;
- Valoarea documentară;
- Prezervarea documentelor originale;
- Grupul de utilizatori potențiali trebuie să fie relativ mare pentru a justifica selecția;
- Criteriul juridic, cu cele două aspecte: dreptul de proprietate intelectuală și dreptul de difuzare (se vor selecta documentele ce fac parte din domeniul public, în cazul

în care se vor selecta documente ce cad sub incidența dreptului de autor, BNRM va expedia bibliotecilor participante la proiect un model de Contract. Contractul va fi încheiat în formă scrisă și va prevedea drepturile și obligațiile părților, precum și regimul de acces la documente).

- *Tehnologia implicată* (scanner de dimensiunea A4, aparat foto performant, alte scannere de dimensiuni mai mari, etc.) ve-ți selecta documente de dimensiuni A4, în cazul în care ve-ți identifica documente mai mari decât formatul A4 și nu ve-ți avea echipamentul de scanare potrivit, atunci ve-ți utiliza aparatul de fotografiat performant și ve-ți efectua imagine de calitate înaltă. În cazul în care ve-ți selecta publicații mai mare decât formatul A4, și nu ve-ți avea echipamentul necesar de scanare, BNRM va efectua scanarea documentelor respective).

Etapa a 2-a: digitizarea¹ documentelor, organizarea și asigurarea accesului la aceste resurse

A. Informatii tehnice ce țin de scanarea documentelor:

- Scannere simple, format A4.
 - Formatele acceptate pentru fișierele imagine sunt: TIFF (un format de arhivare) și JPEG.
 - **Scanarea se va efectua în formatul TIFF / IMAGINE DE ARHIVA**
- Imagine de arhivă (calitate înaltă):
- Tonal depth: Grayscale: 8 bits per pixel; color: 24 bits per pixel.
 - Format: TIFF (Tagged Image File Format).
 - Compresie: Uncompressed.
 - Rezoluție: rezoluție minimă 300.
 - Dimensiune aproximativă: 1.3 mb.

▪ Organizarea și salvarea documentelor în fișiere / mape, iar fișierul să cuprindă în descriere **titlul, autorul și anul publicării**.

Notă: Expuneți documentele selectate într-o listă și expediați-o la adresa de e-mail a bibliotecii bnd.moldavica@gmail.com

¹ **Digitizarea** este procesul prin care cu ajutorul unui scanner de carte se transpune din format fizic (hârtie, manuscris, carte) în format electronic (fișiere tiff, jpeg) în scopul conservării, prezervării și accesului rapid la informație.

B. Informații ce țin de descrierea conținutului / colecției digitale²

Este important ca selecția conținutului să fie definit prin contribuția personalului bibliotecii (cum ar fi un bibliotecar expert, etc.) Contribuția bibliotecarului va fi aplicată la selecția conținutului (colecției) sau la un anumit document / obiect digital³ (pentru documentele de tip fotografii și hărți). Trebuie să fie o descriere de maximum 150 cuvinte în limba română.

C. Informații privind descrierea obiectului digital / metadata

Conținutul digitizat este supus mai apoi descrierii / metadatelor, (metadatale reprezintă un sistem de reprezentare a elementelor de identificare, de reprezentare a conținutului și de acces a documentelor în mediul online. Descrierile/metadatale obiectului digital le va efectua Biblioteca Națională (BNRM).

D. Informații privind livrarea conținutului digital / documentelor scanate

BNRM recomandă ca conținutul să fie transmis prin intermediul serviciului de stocare de la „Google Drive” sau „Dropbox”. Serviciul „Google Drive” va fi mai convenabil pentru partenerii cu o cantitate mai mică de date.

Notă

Bibliotecile care vor deține un număr / volum mare de documente, serviciul de stocare (Google Drive) nu va putea fi eficient și foarte convenabil. Vom conveni asupra unei forme diferite de livrare a datelor și soluții de transfer de fișiere (vom folosi soluțiile FTP sau UDP, etc). Acest lucru va fi valabil și pentru livrarea corespunzătoare de descrieri pentru colecțiile selectate de dvs.

Etapă a 3-a: participarea la expoziția virtuală organizată de către BNRM

A. Cerințe necesare pentru participare la expoziție

Biblioteca Națională va conceptualiza Expoziția virtuală, care va cuprinde cărți, hărți, albume, fotografii, etc. BNRM va găzdui obiectul digital. Din motive practice și ușurință, bibliotecile care participă la proiect vor furniza obiectul digital și BNRM le va oferi servicii hosting pe serverul bibliotecii. Expoziția va fi plasată pe site-ul www.bnrm.md cu link de trimitere spre site-ul www.moldavica.bnrm.md, unde se vor regăsi full-textele documentelor.

Planificare

Iată o scurtă trecere în revistă a unei agende de lucru:

Fiecare bibliotecă participantă în proiect, identifică și selectează documente – expediază lista documentelor selectate – Iunie - 10 Iulie 2019.

Instruire pentru bibliotecile participante (bibliotecarii) care nu dețin competențe în procesul de scanare și prelucrare a documentelor / obiectelor digitale - septembrie.

Biblioteca participantă digitizează și organizează colecțiile - octombrie - noiembrie 2019.

Biblioteca participantă livrează conținutul digital – decembrie 2019.

Biblioteca participantă aplică la expoziție – decembrie 2019.

² **Colecție digitală** – asocierea pe bază a unui anumit criteriu a mai multor obiecte digitale.

³ **Obiect digital** - asociere de conținut, metadata și proceduri de prelucrare și de acces a procedurilor.

Republica Moldova dispune de un patrimoniu documentar valoros, care poate fi păstrat și pus în valoare prin digitizarea acestuia. Digitizarea resurselor bibliotecilor reprezintă o mare provocare pentru

principalii factori interesați, atât pentru managementul bibliotecii, angajații, cât și utilizatorii acesteia. De aceea se impune coordonarea și conjugarea eforturilor atât la nivel local, regional, cât și național.

Referințe bibliografice:

1. Comunicat de presă BND "Moldavica". [Accesat 3 aprilie 2019]. Disponibil: . <http://moldavica.bnrm.md/despre.html>.
2. Legea cu privire la biblioteci nr. 160 din 20.07.2017. [Accesat 3 aprilie 2019]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/371219/>.
3. Modelul strategic al BND Moldavica. [Accesat 3 aprilie 2019]. Disponibil: <http://moldavica.bnrm.md/despre.html>.